

УКРАЇНСЬКЕ СЛОВО

ВИХОДИТЬ ЩОТИЖНЯ ПІД НЕДІЛЮ. ВИДАЄ ПЕРША УКРАЇНСЬКА ДРУКАРНЯ У ФРАНЦІЇ. ЦІНА - PRIX: 6 Fr. - PRICE: \$1

LA PAROLE UKRAINIENNE
HEBDOMADAIRE UKRAINIEN

« LA PAROLE UKRAINIENNE », 3, Rue du Sabot, 75006 Paris, France.
Téléphone : (1) 45 48 09 05 - Fax : (1) 49 49 06 84 - C.C.P. PARIS 1603-56 F

UKRAINIAN WEEKLY
UKRAINIAN WORD

Горбачову — Нобель миру...

Вшанування Горбачова нагородою Нобеля миру викликало деяке заспокоєння як у західних політичних колах, так і — тим більше — у союзовських і східноєвропейських народів. Кого ж і за що коронували?

Державні й дипломатичні чинники Заходу погодилися з цим вибором і відкинули гучні конвенційні телеграми: це підсилює їхнє бажання мати далі ще до діла з одним репрезентантом цілої мозаїки народів СРСР, а то й цілого Східного Блоку. А цей факт якраз не влаштує всі ці заторкнені народи, бо іще й досі в ООН, в гельсінському процесі, в розмовах про європейське роззброєння Горбачов говорить від імені всіх народів фактичного союзовського блоку — коли вже Європа скоче поважати суверенність цих народів?

Західна преса виявила при цьому хоч трохи реалізму й іронії. Так, «Le Monde» з Парижу за 17 жовтня заговорив про «останнього з нобелівських комуністів», а «Libération» (16 жовтня) так і оклав: «це вінок, але такий, який завдає на могилу». Та чи було потрібно навіть на могилу останнього імператора покласти такий похвальний вінок? Дійсно, західній короткозорості та пристосуванству немає меж — щось подібне до нього обійшлося Заході вже з Гітлером та Сталіном!

А тим часом знехотано тими, які дійсно мають заслугу перед світовою громадськістю за мирну боротьбу, за перенесені наруги й терпіння й за кінцеву мирну перемогу в світі, якою загрожувала кожна атомна катастрофа. Дійсними героями

цього перехідного етапу були і є правозахисники цілого Східного Блоку, в тому й українські правозахисники цілого з Київської Гельсінської Групи та Української Гельсінської Спілки.

Членим і типовим репрезентантом цього правозахисного руху є президент Чехо-Словаччини Вацлав Гавел, який мав часті виїзди на заслужене місце голови держави, за права й волю якої він борювався. Так не сталося іще в інших країнах — передусім в Росії, де правозахисник Сахаров помер чи не під ударом сьогоднішнього лаврета, захисника розпадаючої імперії та в Україні, де правозахисники іще все є в стані затягнутого виборювання основних вимог справжньої демократії та народовладдя — українського національного народовладдя.

Тільки наш «імперський хахол» — В. Корочик, в інтерв'ю для «Інтернешнел Геральд Трибюн» за 17 жовтня — відзвісує нби ослабчим виговором: «Ми, мешканці Союзу... наші надії на краще життя ніколи не були більшими, ніж сьогодні».

А тим часом Європа стоїть перед новими вимогами часу: в близькій гельсінській нараді «Гельсінкі 90» в Парижі буде йти мова про загальноєвропейське упорядкування міжнародних відносин після закінчення стану війни з об'єднанням Німеччини. А з ким буде Захід устійовувати цей порядок — з надгробним імператором чи увічненим нобелівським Горбачовом, чи з носіями правних, загальнолюдських домагаючих своїх народів, репрезентантами України, Балтії, Грузії та всіх інших суверенних народів Середньої й Східної Європи?

К. М.

Горбачов у ролі медіатора

Нещодавні наради пленуму ЦК КПСС виявили це раз, що Горбачов на свій копил прагне поєднати вогонь з водою. Він намагався переконати учасників пленуму ЦК, що саме вільний ринок може зміцнити соціалістичну систему в СРСР. І при тому покликався на ленінський нег (нова економічна політика) в 20 роках. Хоч, як це згодом правильно підкреслив один із учасників пленуму, критикуючи політику Горбачова, нег був тільки «передішкою», після чого почалося саме «будівництво соціалізму». Горбачов намагався поєднати соціалізм з системою модерного капіталізму, який тепер в колишніх сателітних країнах нищить рештки «соціалізму». І безумовно, до цього прийде і в СРСР. Адже Російська Федерація під керівництвом Єльцина уже прийняла проект Шаталина, який веде до повної ліквідації старої економічної системи і введення засад вільного ринку, базую якого є приватною власністю. Такі самі процеси проходять і в Прибалтіці.

Проте політичне штуркування Горбачова на тому не обмежується. Забувши, мабуть, про те, що він нещодавно позитивно поставився до проголошення суверенітету республіками, в своїй доповіді на пленумі ЦК Горбачов розкритикував «екстремістів», які прагнуть до «ліваїзації» СРСР. І водночас Горбачов поставив перед партійними завданнями борюватися з «сепаратистами». «У комуністів — сепаратистів немає тепер важливішого завдання, аніж протистояти надірвої сепаратистській силі... Комуністам треба зробити все, щоб не дійшло в нас до «ліваїзації», а з цією метою слід показати брехливість, спекулятивний характер аргументів та гасел екстремістських та націоналістичних сил». Водночас Горбачов розкритикував і союзовську ліберальну пресу, яка, мовляв, намагається накинати суспільству «однобічну інформацію». Ця преса «шабаш фашистизуючих елементів вважає трохи чи не винами демократії».

Уся ця політична риторика Горбачова безумовно мала за завдання прихилити його в бік політичної тактики партюкатів. Але це йому ледве чи вдалося. Передові представники партюкратії, зокре-

ма секретарі РСФСР, України, та Білорусії, піддали гострій критиці політику «золотої середини», що її веде Горбачов. Закінчили йому слабосилість в боротьбі з «ворогами соціалізму», задні наміри саме цей соціалізм зліквідувати.

Партійні чиновники висловили під час пленуму ЦК погляд про необхідність організувати так звані «центристські сили», що борюлися б з «ворогами соціалізму». Як це вони хочуть досягнути — невідомо. Адже заступник Горбачова в ЦК КПСС, другий секретар Володимир Івашко в своїй доповіді на пленумі ЦК досить так виразно підкреслив розклад партійного апарату в республіках. На місяць, за його словами, панує політична дражність, розгубленість, відсутність практичних дій, очікування наказів згори. Одним із доказів розкладу партії може бути той факт, що, й це також заявив Івашко, після 28-го з'їзду КПСС, партію залишило майже 660 тисяч осіб, і цей процес продовжується.

Як видно, отже, партійно-командний апарат, який це тримається при владі в багатьох республіках, і зокрема в Україні, втрачає ґрунт під ногами. Вритувати його може лише якийсь переворот, про що нещодавно чимало писала союзовська ліберальна преса. Але можливості такого перевороту, який мало не дискутувався в рядах партійців і консервативного генералітету, наврайд чи реально. Адже і в армії, і в органах КГБ процеси розкладу вже дуже далеко зайшли.

Зовсім нереальними видаються і заходи Горбачова «реформувати» КПСС. Практично ці заходи, як це виявило життя, довели до її щораз більшого послаблення, до переходу влади до рук демократично-ліберальних сил, в тому і в самій Росії. А вже цілком фантастично виглядають заходи Горбачова «гармонізувати» якоесь свої реформаторські заходи з завданнями партії. Адже завдання, що він поставив перед партією на пленумі ЦК, це радше заклик до ліквідації бази «перебудови», якою є зміцнення ліберально-демократичних, а у республіках — національно-демократичних сил.

М. С.

УКРАЇНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКА ТОРГОВЕЛЬНА ТА ЕКОНОМІЧНА РАДА

Для розвитку торговельних та економічних зв'язків між Україною та ЗСА створена нова організація — Українсько-Американська торговельна та економічна Рада. Вона буде займатися добром партнерів для створення спільних

підприємств, надаватиме консультативні послуги окремим замовникам, організуватиме конференції, семінари, симпозиуми.

З українського боку в установчих зборах взяли участь такі організації, як Торговельно-промислова палата, «Укрімлекс», «Промбудбанк», «Зовнішньоекономібанк», «Укрінтур» й Міжнародний інститут менеджменту.

ПАТРІАРХ МСТИСЛАВ ПРИБУВ ДО КИЄВА

20 жовтня Патріарх УАПЦ Мстислав після 49 років вигнання прибув до Києва для урочистої інтронізації. В аеропорту його Святість зустрічали тисячі вірних з усіх куточків України та парламентська делегація у складі народних депутатів І. Драча, В. Яворівського, Д. Навлятика, Д. Лук'яненка, С. Хмари, О. Шевченка, О. Головатого та інших.

У той же день Патріарх відбув Службу Божу у соборі Св. Софії й виголосив урочисту проповідь. В неділю 21 жовтня в Андріївській церкві у Києві Святіший Мстислав відслужив першу в історії Української Церкви Патріаршу Літургію.

22 жовтня проведено прес-конференцію Патріарха для закордонних та українських журналістів. Його Святість надавав про тернистий шлях УАПЦ за союзовських часів. Святіший Мстислав оголосив про намір відібути в соборі Св. Юра у Львові молитовну зустріч з Митрополитом Львівським УГКЦ Володимиром Стернюком. Очікується оголошення близької дати урочистої інтронізації його Святости Святішого Патріарха Мстислава.

ПЕРЕМОЖНА ГОЛОДІВКА У КИЄВІ

15 жовтня по всій Україні відбулися великі студентські акції та страйки. Взяла участь у них більша частина студентської молоді столиці України. Було зайнято головний корпус Київського державного університету на інші університетські приміщення.

До студентства потоком полилися телеграми від робітничих колективів України про їхню солідарність і підтримку. Потік демонстрантів збільшувався на вулицях столиці України з години на годину. Сотні тисяч київських школярів влаштували під синьожовтими прапорами вуличні демонстрації, у яких закликали своїх батьків стати з ними в ряд до борні за волю України.

Увечері 15 жовтня групі біля 200 студентів вдалося розбити табір біля самого входу до приміщення парламенту. Щоб не допустити до можливих інцидентів і провокацій, група народних депутатів з Народної Ради тримала чергування у студентському наметовому таборі.

16 вересня у парламенті почалася бурхлива дискусія щодо політичної ситуації, що склалася в Україні. Частина консервативного блоку вимагала введення в столиці України надзвичайного стану. Народна Рада вимагала задоволення вимог української молоді. Під тиском обставин консерватори мусіли погодитися на створення узгоджувальної комісії. Комісія опрацювала і виснесла на парламентське затвердження постанову, яку вважають другим після Декларації кроком до державної незалежності України.

Постанову прийнято в цілому на сесії Верховної Ради УССР 17-го жовтня (о 19-й годині) переважачою більшістю голосів.

Після другого кроку у напрямку до державної незалежності України з хвилючю промовою до народу України звернувся з парламентської трибуни голова Народної Ради академік Ігор Южновський. Він відзначив, що вперше

в сучасній українській історії парламент прислухався до голосу народу, до голосу молодого покоління. Це, висловив надію вчений, запрука майбутніх контактів парламенту і народу, запрука того, що голос народу буде вислуховуваний найвищим органом державної влади України.

ПОСТАНОВА

Верховної Ради Української ССР про розгляд вимог студентів, які проводять голодування в місті Києві з 2-го жовтня 1990 року.

Розглянувши вимоги студентів, які проводять голодування в місті Києві, передані Президії Верховної Ради УССР 2-го жовтня 1990 року, та визнавши до уваги результати узгоджувальної комісії Верховної Ради УССР, утвореної 16 жовтня 1990 року, Верховна Рада Української ССР постановляє:

1. Стосовно проведення нових виборів: Впровадж другої сесії Верховної Ради УССР прийняти закон про референдум в Українській ССР, закон про політичні партії та організації в Українській ССР, закон про статус народного депутата Української ССР, передбачені порядком денним та закон про вибори в Українській ССР на багатопартійній основі.

В 1991 році провести в Українській ССР всенародне голосування (референдум) з питання довіри Верховній Раді Української ССР 12-го скликання. За його результатами вирішити питання про проведення нових виборів до кінця року.

2. Стосовно військової служби громадян України: Забезпечити проходження строкової військової служби громадянами України поза межами республіки тільки за добровільною згодою громадянина. З тією метою: до 31 грудня 1990 року прийняти закон про проходження строкової військової служби громадянами України на території республіки, закон про альтернативну військовою службою, а також утворити необхідні державні органи.

(Закінчення на 4-тій стор.)

70-ліття УРЯДУ УНР В ЕКЗИЛІ

В бюлетені УІВ за серпень було повідомлено про відзначення 70-ї річниці виходу Уряду УНР у екзилі в Парижі. Ця історична подія сталася 21 листопада 1920 року. В цей день терочий мазепинський кінний полк, відбиваючи відчайдушними і безперервними контратаками люту навалу червоної кінноти Котовського, забезпечив військовим і цивільним об'єзмом Уряду УНР відступ на правий беріг Збруча.

Армія УНР, її верховне командування на чолі з своїм Урядом, після трьохлітньої кривавої війни з московсько-большевицьким агресором не розсіпалася і не капітулювала, а захищаючи кожну п'ядь своєї землі, як сказав її духовний батько і вождь Симон Петлюра: «Під натиском переважаючих сил ворога та з огляду на несприятливу міжнародно ситуацію відійшла на другу лінію наших бойових позицій».

Наскільки далековим був Симон Петлюра вказує той факт, що ДЦ УНР у екзилі сьогодні не лише існує, але й діє. Щобільше, ми можемо з гордістю сказати, що хоч в Україні жорстоко переслідували, смертельно використовували пам'ять про універсально-петлюрівську добу, ідеї УНР сьогодні спонтанно відроджуються сьогодні і ширяться по всій соборній Україні. Розп'ята, сплюндрована і зруйнована Україна, — як говорив Лук'яненко, — сьогодні рі-

шуче стає на ноги, бо «ідеали УНР і сьогодні», — як сказано у заклику Руху 22 січня 1989 р., — «є нашими ідеалами. Справа, за яку борюлись наші діди і батьки, сьогодні є нашою справою».

Доля України поставлена сьогодні на карту. Єдиність і рішуча одностайна постава проволу і всього українського народу забезпечить нам перемогу, стане гідним відзначенням наших славних дідів і батьків, що віддали своє життя за волю України.

Боже, єдиність нам подай!

В ІТАЛІЇ ВІДЗНАЧЕНО 70-ЛІТТЯ ЕКЗИЛЮ С. ПЕТЛЮРИ

У Флоренції, в Національній Бібліотеці відбулася 28 вересня 1990 урочистість передачі документів про діяльність посла УНР з часів 1918-1920 проф. Д. Антоновича в Римі й Флоренції.

При цій нагоді відмічено теж 70-ту річницю виходу Уряду УНР на еміграцію, тобто початок діяльності в екзилі тодішнього президента УНР С. Петлюри.

Документи передав Національній Бібліотеці в Флоренції проф. Я. Рудницький, кол. прем'єр-міністр УНР в екзилі, даруючи рідночасно Бібліотеці свою книжку про Італію з 1965 р. Від Бібліотеки сказав слово про значення цієї урочистості, з висловами подяки, член дирекції Рікардо Лой. (ОУПС)

Вячеслав Чорновіл у Парижі

В дні 18-20 жовтня 1990 українська громада в Парижі мала велику радість і шану вітати Вячеслава Чорновола, сьогодні депутата Верховної Ради України та голову Обласної Ради Львівщини з дружиною, поетесою Аленою Пашко.

В особі Вячеслава Чорновола українці вітали легендарну постать борця за права українського народу в жорстокий період брєжньєвсько-сталінського погрому, автора відомих світові памфлетів «Лихо з розуму» та «Я нічого у вас не прошу», а далі редактора «Українського Вісника» та провідного члена Укр. Гельсінської Спілки й Укр. Республіканської Партії.

В. Чорновіл вітали керівники укр. центральних організацій, а в п'ятницю 19 жовтня виступив він, разом з дружиною, перед зібраною українською громадою Парижу в

Бібліотеці ім. С. Петлюри.

В. Чорновіл відідав представників та установи українців у Франції — Пресою, Владикю УКЦ Михайла Гринчишина, української церкви й тож Редакцію «УС», які висловили признання за інформативну працю, цінену читачами в Україні.

Він відбув розмови в Сенаті Франції з сенатором М. Вленом в заступства голови Комісії Міжнародних Справ Сенату, з депутатом Республіканської Партії Маделеном та кореспондентами газет «Le Monde» і «Котидіє де Парі». Його всюди вітали з подивом несподіваного офіційного представника українського народу, яким став колишній гонимий політв'язень та з яким вже можна на'взувати ділоу п'ятницю 19 жовтня виступив він, разом з дружиною, перед зібраною українською громадою Парижу в

ДО II З'ІЗДУ РУХУ

25 жовтня у Києві, у палаці «Україна» відбується другий збір РУХу. Важко сказати, чи встигнуть майже три тисячі учасників з'їзду вирішити усі питання, виснесені в порядку денний — занадто вже ми звикли до довгих і плутаних промов, голих емоцій та неконструктивної критики. А питань до розгляду — чимало. І головні, звичайно, це — внесення змін та доповнень до Програми та Статуту РУХу. Цікаво, що Програма і Статут, затверджені Радою Міністрів, і що ними керується у своїй діяльності РУХ зараз — мають певні відмінності порівняно з тими, що були ухвалені на Установчому з'їзді. Можна по різному оцінювати «опортунізм» тих, хто вносив деякі поправки до основних документів, аби лиш зареєструвати організацію. У будь-якому разі, офіційна реєстрація — офіційне визнання — одразу розширило можливості РУХу, і як це не парадоксально, піднесло його авторитет, навіть серед вкрай консервативних та зрусифікованих кіл. Нині ж стоїтиме питання про вилучення із засадничих документів усяляких реверансів у бік пануючої поки що партії, вилучення двозначностей, еквівоків. РУХ давно вже став реальною громадсько-політичною силою — за винятком хіба найдиких куточків України, де поки що нелякає партюкратії досі бубонять чарівні слова: «народ і партія єдині».

І хоча РУХ постійно перебуває під вогнем критики — з боку і українських, і комуністичних крайніх радикалів — він не тільки вже зробив досить багато, але й має величезний потенціал. Шкода тільки, що цей потенціал часто нехтується. Не кажу вже про деякі крайові організації, практично законсервовані й бездіяльні — чи то через брак керівництва, чи то через розкол організації. Навіть республіканське керівництво часто не в змозі вчасно зорієнтуватися у політичній ситуації, з виділи органів РУХу у період між з'їздами активно діяв лише Секретаріат — та й то не весь, лише деякі відділи. Практично не працювали ані Рада представників, ані Рада Колегій. Дехто з активних та діювих членів проволу

вийшов з виконавчих органів — яскравий приклад цьому — чудовий організатор Петро Кагул, який нині працює в оргвідділі МА. Висока плінність кадрів спостерігалася також і в інших великих важливих відділах Секретаріату — і саме через невдалий добір керівництва.

Щодо керівництва. На жаль; у запропонованих змінах не змінюється одне — дивна посада за назвою Голова РУХу лишається чинною. Одне, що кандидатів на цю посаду навряд чи буде багато — усі члени, провідні діячі, які за правом могли би претендувати на неї, рішучо відмовляються — і вчому з'їзді. Можна по різному оцінювати «опортунізм» тих, хто вносив деякі поправки до основних документів, аби лиш зареєструвати організацію. У будь-якому разі, офіційна реєстрація — офіційне визнання — одразу розширило можливості РУХу, і як це не парадоксально, піднесло його авторитет, навіть серед вкрай консервативних та зрусифікованих кіл. Нині ж стоїтиме питання про вилучення із засадничих документів усяляких реверансів у бік пануючої поки що партії, вилучення двозначностей, еквівоків. РУХ давно вже став реальною громадсько-політичною силою — за винятком хіба найдиких куточків України, де поки що нелякає партюкратії досі бубонять чарівні слова: «народ і партія єдині».

А вже якщо дійсно буде створено дієвіші керівні органи — тоді, певно, виникне можливість надолужити згаяний час, і скажимо, такі будуть вироблені моделі економічної реформи, серйозні альтернативні розробки та концепції. Поки що ж Велика Рада — Рада Представників, Рада Колегій, Рада національностей, або не працювала, або виступали у ролі такої собі кордебалету. У кращому разі окремі члени Ради займалися дублюванням роботи оргвідділу Секретаріату. Нині потрібні фахівці, професійні працівники, які займалися б тільки справами РУХу. Адже досі упущені такі чудові можливості: не створено на телебаченні бодай годинної постійної передачі, не засновано хоча б кілька місцевих радіостанцій, далеко не професійно видається пресові органи, не створені хоча б мінімально впливові контрольні комітети чи групи, які б займалися питаннями економіки, торгівлі, розподілу, не організовано консультативних органів для політичних партій, груп, громадських об'єднань, власне, про те, чого не зроблено, можна говорити й говорити.

С. Набока (НСУ — Київ)

ДО НАШИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ

ЦЕГЛИНА НА БУДОВУ ХРАМУ ВІЛЬНОЇ БАТЬКІВЩИНИ

Всі ми є свідками бурхливих історичних перетворень на сході Європи, там, де ще недавно всевадно панувала останиа в світі колоніальна імперія — СРСР.

Пробудилася й Україна, стала до змагу за вільне, самостійне, демократичне життя. Во хоче жити, стати знову господарем на своїй сплюндрованій землі, взяти під свої материнські крила своїх знедолених дітей.

Десять років «Українське Слово» присвячувало свою головувану цю борні наших братів. Помагало, підтримувало на дусі, голосило світові про цей очайдушний змаг. Змаг почерез арешти, гулаги, психушки, а згодом і перші промені сонця та дещо свободи дії. А тепер далі на про, на діло святе, аж до остаточної перемоги!

Одною з форм нашої допомоги (але не одинокю) була висилка нашого тижневика в Україну. Колись приховано, «захально», перепачтучи, а тепер уже більш яно, користаючи з горбачовської «відлиги-гласності».

На Батьківщину та до усіх уміжних країн, всюди, де тільки живе український дух, ми висилаємо «УС» у великій кількості. Безкон-

товно, бо чим, з чого і як нам платити? Безвартісними, невимірюваними рублями, з якими нам нікуди?

Висилаючи там «УС», ми майже подвоїли наш давніший тираж. Але папір, друк, експедиція та пошта накладають на нас величезний фінансовий тягар, який, з постійним зростом висиланих чисел, стає нам під силу. А стримати асильку ми не маємо права, Україна просить за «Українським Словом».

Чи хочете покласти й Вашу цеглину в будову нашого спільного храму — України? Якщо так — а ми у цьому переконані, тоді передплатити одне або більше чисел «УС» дія висилки в Україну, чи до суміжних країн. А ми подамо Вам, з висилкою першого числа, прізвище та адресу читача, якого своєрідним ОПІКУНОМ-МЕЦЕНАТОМ Ви станете.

Листу нових опікунів будемо постійно друкувати на сторінках «УС», як вислів нашої вдячності та приклад до наслідування.

В листопаді вийде Ваше «УС» в новому вигляді та форматі, завдяки модернізації, і таким воно піде і в Україну, від Вас.

Так зможемо бути горді, що й Ви взяли участь в духовному й національному відродженні України, її крокуванні «до Сонця, до Волги».

ХРОНІКА ПОДІЙ В УКРАЇНІ

Вісті з України

◆ **КИЇВ.** Київське управління внутрішніх справ подає до суду на редакцію газети «МОЛОДА ГВАРДІЯ», звинувачуючи її у не-об'єктивному висвітленні побиття людей газетом біля ВР 2 жовтня.

НОВА ГАЗЕТА ПІВНІЧНОГО ДОНБАСУ

Вийшло перше число видання районних організацій РУХу Північного Донбасу — міст Дружківки, Краматорська, Константинівки, Слов'янська — газети «РУХ».

◆ **ЄВПАТОРІЯ (Крим).** Тут вирішено відкрити недержавну школу, де викладатимуться українська мова та література, історія України та народна музика. Досі українська мова й література у школах міста не вивчаються.

◆ **ПОЛТАВА.** Один із лідерів робітничого руху Геннадій Захаров сповістив про заснування робітничого клубу, який спрямував свою діяльність на створення страйкових комітетів і ліквідацію парткомів на підприємствах Полтави.

◆ **СИМФЕРОПОЛЬ.** Відбулася конференція Демократичної партії Криму. Від цієї партії сформовано делегацію від Криму на Установчу конференцію Демократичної Росії.

◆ **ІВАНО-ФРАНКІВСЬК.** Третя сесія міськради більшістю голосів (111 за — 13 проти) ухвалила демонтувати у місті всі пам'ятники Леніну та зняти всі його зображення. Згідно з цією ухвалою, 9 жовтня демонтовано найбільший у місті пам'ятник Ленінові. За демонтажем спостерігало більше 70 осіб.

◆ **ПІВДЕННИЙ БЕРЕГ КРИМУ.** Як стало відомо з міліційних джерел, у Крим перекидаються додаткові підрозділи міліції із Запорізької, Миколаївської, Одеської та Херсонської областей для боротьби із кримськими татарами, мешкаючими наметових містечок.

◆ **ГОРЛІВКА, 10 жовтня.** На засіданні президії міськради, колишній перший секретар райкому КПУ, член бюро міськкому цієї партії, Голова міськради, Олександр Шибиченко, зажадав надання надзвичайних повноважень «для наведення порядку в місті». Президія більшістю голосів ухвалила рішення про надання надзвичайних повноважень. Місцеві активісти опозиційних угруповань розцінюють це як перший крок до «комуністичного перевороту» у місті.

◆ **ІВАНО-ФРАНКІВСЬК, 10 жовтня.** Демонтовано пам'ятник Леніна біля будинку міської ради. 11 жовтня невідомими особами о 4-й год ранку кинуто 2 бойові гранати в приміщення міської ради народних депутатів. За плашмивом збігом обставин, люди, які знаходилися там у той час, не постраждали. На місці злочину знайдено пакет зі запискою. На аркушку з учнівського зошита написано: «ПОМ'ЯТА ЗА ЛЕНІНА». Підпис: «ПАМ'ЯТЬ».

◆ В Івано-Франківському створено т-во «Російський культурний центр», як добровільну самодіяльну організацію, що має на меті задовольнити культурні потреби громадян України російського походження.

Перспективи розвитку в Україні

Народний депутат ВР УССР Володимир Колінець (Тернопіль). Кор.: Як, на Вашу думку, розвиватимуться події в Україні?

В. К. Я думаю, що найближчим часом, приблизно за 2-3 місяці по всій Україні виникнуть страйкові комітети, і ми матимемо важіль тиску на партійну більшість у парламенті.

Народний депутат ВР УССР Микола Пороський (Рівне).

Кор.: Ваші міркування щодо перспектив розвитку парламентського боротьби після невдалого засідання ВР 10 жовтня?

М. П. Не можна сказати, що те засідання було так-таки невдале. Народна прихазка стверджує — немає лиха без добра. Своєю обструкцією усіх необхідних для народу рішень правляча верхівка остаточно компрометує себе. В народі зріє розчарування і зневіра в тому, що ця ВР зможе ухвалити закони, які покращають добробут громадян і вирішать соціальні проблеми. Перед усім українським народом КПУ це раз показало, що вона дає лише своїм класовим інтересам і залишається байдужою до страждань власного народу.

Кор.: Як дитяме в цих умовах Народна Рада?

М. П. НР дитяме. Але щодо вирішення цієї складної і напруженої ситуації потрібні зрозуміння. Ми повинні ухвалювати зараз рішення не лише ті, які б нам хотілося, а й такі, які ми зможемо на сьогодні виконати. Ми закликаємо всі суспільні сили, які нас підтримують, до активної участі в організації, що має на меті задовольнити культурні потреби громадян України російського походження.

Народний депутат ВР УССР Володимир Сметанін.

Кор.: Які перспективи розвитку України?

В. С. Я вважаю, що демократичний процес призведе, кінцевим чином, до позитивних змін. Тоді, коли ми, всі демократичні сили, об'єднаємося в коаліцію і складемо достойну опозицію правлячій до факто компартії, процес демократизації поглиблюватиметься. І я твердо переконаний в тому, що Україна стане вільною.

Щодо добровільності служби у війську, то я за це голосуюв і вважаю це вірним. Посилаю за межі України потрібно не за квотою, а за особистим бажанням.

Ставити сьогодні питання про розпуск парламенту — неспроможне, бо можна лише витратити кошти на перевибори, погіршити становище народу, а в результаті до парламенту можуть потрапити ще більш консервативні сили, ніж є зараз. На сході України осіб радикальних поглядів можуть просто не обрати. Студенти вже почали це розуміти і схилили до того, щоб не вчиняти розпуску негайно, а тоді, коли настане час. А

я думаю, що той час настане тоді, коли виникне потужна опозиція.

Народний депутат ВР УССР Степан Хмара.

Кор.: Де зараз передній край боротьби за незалежність? У наметовому містечку чи у ВР?

С. Х. Безумовно, серед народу. Тут народ, а у ВР згряз злочинців від КПСС. Останні дні роботи ВР підтвердили це. Я маю на увазі той факт, як партпаратна більшість від КПСС розтоптала Декларацію про суверенітет, відмовившись надати їй сили конституційного закону. Вони намагалися скористатися нею лише в пропагандистських цілях і не надають їй юридичної сили. Постанова ВР від 10 жовтня про прохордження військової служби перекреслює постанову від 30 липня і абсолютно не захищає наших юнаків від того, щоб знову й знову ставати гарматним м'ясом імперської Москви за ворожі України інтереси. Я вважаю, що у ВР вичерпані всі засоби боротьби, потрібно вести підготовку до нових виборів.

Будьякий документ, підписаний нинішньою комуністичною більшістю ВР УССР даватиме юридичні підстави існування імперії.

Прослав Чермеріс, колишній воєк СВ УПА, довголітній політв'язень.

Кор.: Що є рушійною силою переорієнтації форм боротьби зі зброєю на мирну?

І. Ч. Думаю, що зараз воювати зі зброєю в руках немає сенсу. Може постраждати багато людей. А мирним і дипломатичними шляхами можна добитися того, чого вимагає народ. КПСС не в силах буде втриматися проти повсталого українського та інших народів імперії.

Микола Мельник. Я теж один із тих, хто пройшов сталінське пекло.

Відсидів 15 років за допомогу воєнкам УПА. Зараз ми створили у Львові спілку політв'язнів, і вона делегувала мене поміти нашим студентам. Я голодував три дні.

Степан Давиука. Голова Львівського обласного виконкому.

Кор.: В яких умовах зараз працює Львівський обласвиконком?

С. Д. Зараз ми працюємо практично в умовах блокади. Особливо вона, як це не парадоксально, відчутна з боку інших областей України — Хоросонська і Миколаївська області нас блокують відкрито. Не постачають товарів, овоц. Тепер це відчутно по всіх напрямках. Вже тяжко не подають вагони на об'єднання по виробничу сірки, яке дає 96% сірки для союзу. Цей зашморг на шві області дестабілізує становище і дошкляє населенню. Нас у Львові дуже розчарувало рішення ВР не піднімати питання про вираз недовіри Масолу. Ми відчуваємо, що уряд не вирішує ті проблеми, що ставить життя і це дуже трагічно для України. І от ми сьогодні серед студентів, які голодували.

(УНІАР — УПА)

Імперські сили діють в Україні

Ріст національного руху опору в Україні, посилення його впливу на народні маси викликали переполох серед тих кіл в Україні, які

не тільки за всяку ціну прагнуть втримати Україну в колоніальній залежності від Москви в рамках так званого нового союзного договору, а при цьому затримати старі русифікаційні прядки. Табір цієї реакції в Україні складається передусім із партократії, яка прагне затримати владу і пов'язані з цим привілеї, в своїх руках. До складу цієї партократії входять насамперед партійні чиновники-росіяни, як і «інтернаціоналісти» — малороси. Близько до них стоять різноманітні чи то совєтські, чи російські «патріоти», які болячись розпаду імперії і впарі з партійцями борються проти українського «націоналістичного екстремізму». Сюди також треба зарахувати і частину службовців та священств Російської (сьогодні замаскованої під назвою Української) православної Церкви, яка традиційно була і є носієм «русского единства».

На слід роботи собі ілюзій. Сили цього табору в Україні ще дуже великі. Партійні чиновники, зокрема в Східній Україні, цупко тримають в своїх руках владу й всякою саботують не тільки активність національного табору, а й ті постанови, що їх ухвалила Верховна Рада України — зокрема, Закон про мови, який надає українській мові статус державної, як і передусім Декларація про державний суверенітет України.

Все це для них беззартнісі кляпачні папери, вияв українського «екстремізму» — джерело якого, на їхню думку, є в Західній Україні.

Саме протягом останнього часу цей реакційно-імперський табір в Україні розгорнув кампанію проти «західняків», намагається таким чином поділити українців на «галічан-екстремістів» та «східняків», які прагнуть жити в згоді й дружбі з російським народом, горворити російською мовою й не бажать собі самостійності. Мабуть, чи не з ініціативи різних «інтернаціоналістів» появилася в Києві в літі листівка «Звернення до киян», в якій мовиться, що причиною всього зла є галичани і група східно-українських «придурків», які йдуть за ними. «Киян» закликають в цій листівці, писаній російською мовою, не слухати «націоналістичних екстремістів», твердо стояти на позиціях «воз'єднання» з Росією. Вони вимагають зборони діяльності «РУХу», що є також «галицькою витівкою».

Є в цій листівці також і своєрідні «історичні ремінісценції», які дуже нагадують пліни низки партійних чиновників Одесени, Криму і Львівщини відкрити ці райони від України. В листівці «доводиться», що і Львівщина, і Східна Україна — це споконвічна «російські землі». Іх, мовляв, Росія великодушно подарувала Україні, адже Донеччина це начебто колишні землі донських козаків, а Слобожанщина — це Новоросія. У «гармонії» з цими міркуваннями звучать і писання партійної преси в Криму. Там раз у раз друкують статті про необхідність приєднання Криму до РСФСР. Адже, мовляв, Крим був «підвладною землею «Руси, він був ще в X-XI століттях частиною

древнеруського Тмураканського князівства. Отже, належить спадкоємниці Руси — Росії».

Безумовно, всі ці міркування та пліни тісно пов'язані з найновішими виставами російського імперського шовінізму (або, як пише «Літературна Україна», коментуючи пліни партійного кримського керівництва: «Чи не є це широкі нитками свідомого імперіоналістичного ошуканства?») в писаннях Солженіцина та інших «російських патріотів», які знаходять широкий відгомін в Москві. А доказом того є факт, що навіть такі ніби ліберальні газети, як «Комсомольская правда» та «Літературна газета» повністю опублікували нісенітницю Солженіцина.

Слідом за Солженіцином в Москві почали публікувати різні міркування на тему необхідності затримати «єдність» ССРСР, що є звичайно, прихованою обороною єдності імперії. На «перше місце» в цих міркуваннях в останній час висунувся російський вчений, секретар наукової ради Академії наук ССРСР в справах проблем російської культури, доктор історичних наук Едуард Володін. Нещодавно московське радіо пустило в ефір передачу Володіна, в якій він об'явив єдність єдиного, хоч правда, пропонує реорганізацію багатонаціональної держави — ССРСР. Лейтмотивом міркувань Володіна є дуже поширене сьогодні серед росіян в ССРСР твердження, ніби жодна республіка ССРСР не може прожити без Росії. Як каже Володін, складена сторіччями цілісність є сьогодні в стані занепаду. Такі самі ідеї «присвічують» і укладачам нового союзного договору. Про це свідчать міркування голови Комісії для укладення цього договору Нішанова.

Безумовно, московські заходи втримати в цілості імперію саме й є «дорогоюказом» для акції всяких партотратичних чиновників в Україні та інших «російських патріотів». Подекуди ця акція набирає агресивного характеру.

Одним із прикладів таких заходів може бути кампанія проти рейду «Дзвін-90», організованого різними українськими установами, в тому й московськими українським товариством «Славутич». Саме цей рейд, складений з молоді Західної України, Правобережжя та країн української діаспори, що мав за завдання навізати тісні контакти з населенням Львівщини, став предметом атак партійної преси і партійного чиновництва. Воно ставило собі за завдання відмежувати населення Львівщини від «націоналістичних» впливів. На практиці це означає прегнення зупинити національне відродження на цих землях, і далі тримати населення цих земель в лабетях «інтернаціоналізму».

В «антизападницьку» кампанію включилися останню також і російські православні кола. В «Московському церковному віснику» нещодавно появилася стаття «Політика — за ворога хрому», в якій пишеться, що ідею самостійної України на Сході України не сприймають, та що цю ідею підтримують тільки в Західній Україні. Як бачимо, всілякі «єдностімицькі» сили прагнуть кинути зерно роздорю між «західняками» та «східняками».

М. С.

М. Руденко — перші враження з України

Усе ще не вірю, що під моїми ногами, під колесами автобусів і авт, на яких мені доводиться їхати, справді українська земля. А проте, широкі лавди в оточених лісах, особливо незабутні тополі, з якими я не бачився 14 років, поволі переконують мене, що я таки справді на Батьківщині. Добридень Тобі, Україно!

Львів зустрів нас несподіванкою: площа перед Оперним театром зацвіла червоними й жовтоблакитними прапорами. Ті й ті не змінувались — вони просявтаються окремими потоками, групуються докола пам'ятника Ленінові окремо, визначаючи протилежні політичні партії. І саме тут починає розуміти значення символіки: вона дозволяє з одного погляду збагнути історичну драму, що нежданно постала перед нашими очима.

Демонстранти а червоночорні знаменами вийшли на площу, аби захистити пам'ятник Ленінові. Демонстранти а жовтоблакитними прапорами вимагають його негайного знесення. Покищо промовляють лише прапори. Люди виглядають однаково — і якби не ці прапори, то це був би безликий напов, без жодних драматичних колізій. А так, ледве наш автобус наблизився до площі, як усе одразу стає зрозумілим.

Ми їдемо далі. Ми — це поети української діаспори, що злетілися з різних країн на міжнародний фестиваль української поезії «Омні». Всі ми чули про боротьбу, яка точиться нині на українській землі. Але чути — це одне, бачити на власні очі — зовсім інше. В очах рябіє від знамен, що аступили в безкровну боротьбу.

14 й 15 вересня 1990 сотні львів'ян в Оперному театрі вітали гостей, серед яких були Віра Вовк із Бразилії, Яр Славутич із Канади, Богдан Рубчак із ЗСА та багато інших поетів, чий імена відомі з багатьох західних радіопересянь.

А 14 вересня мені довелося пережити хвилюючу подію: в театрі ім. Заньковецької відбувся мій літературний вечір. Зал був переповнений, навіть на балконах не лишилось вільних місць. Вітали мене так, що я ледве не розплакався. Емоційною вершиною цього вечора стало вручення мені поштарунок: то був уламок граніту усунутого пам'ятника Леніну.

У відповідь я подякував такими словами:

— Ще недавно у всьому світі вимілю цинували суверні з Немецьчини — уламок бетону з Берлінського муру. Тому ваш дарунок — це дарунок самої історії.

Нині носіями нової віри є вчорашні політв'язні. Розумію, що мене також вітають не за вірші, а за пережите в тюрмах та концтаборах, за творення Української Гельсінської Групи. Сьогодні вона позтрисала в Українській Республіканську Партію, що налічує понад 5000 членів і доволі успішно зростає.

Ось вони підіймаються до мене на сцену — мої контабріні побратими: Михайло Осадний, Ігор Калінець, Мирослав Маринювич. І нарешті вибігає сам голова Львівської обласної Ради, рухливий, енергійний Вячеслав Чорновіл. Обійми, промови, овації. Кожен починає свою промову з поважливих пам'ятника Ленінові — всі розуміють, що опинилися у фокусі історії.

15 вересня нова подія: відкриття пам'ятник Маркіянові Шапкевичу. Це велими символічно: упав бездуховний ідол, а натомість виросла справді мистецька, далека від бюрократичної казенності постать людини, що стала джерелом духовності власного народу.

Треба сказати, що кияська й московська преса не обидлила мене увагою. Мабуть, найтепліше слово скаже «Літературна газета» — мені показували підготовлені матеріали.

Микола Руденко, вересень 1990. (УПреса Варшава)

Доля кубанських українців

Крайова організація УТС Івано-Франківської крайової Ради УТС солідарна з нашими братами — українцями в діаспорі на Кубані під провідом Кубансько-української козацької Січі (КУКС). Ми не можемо бути байдужими до долі майже мільйона кубанських українців, яких на Кубань силою переселила ще Катерина II. Спочатку український національний дух Кубанського козацтва впродовж півтора століття вихолочував клятий царизм. Пізніше на протязі сімох десятиріч років — сталінізм в усіх його проявах.

Кубанські українці потребують негайної нашої допомоги. Тому крайова організація УТС звертається до новітніх організацій нашого краю: Народного Руху України за перебудову, Товариства української мови ім. Т. Г. Шевченка, Товариства «Меморіал», Науково-культурного Товариства «Рух», Асоціації «Зелений світ», Спілки незалежної української молоді, Українського християнсько-демократичного фронту, Української греко-католицької Церкви, Крайово

режити хвилюючу подію: в театрі ім. Заньковецької відбувся мій літературний вечір. Зал був переповнений, навіть на балконах не лишилось вільних місць. Вітали мене так, що я ледве не розплакався. Емоційною вершиною цього вечора стало вручення мені поштарунок: то був уламок граніту усунутого пам'ятника Леніну.

У відповідь я подякував такими словами:

— Ще недавно у всьому світі вимілю цинували суверні з Немецьчини — уламок бетону з Берлінського муру. Тому ваш дарунок — це дарунок самої історії.

Нині носіями нової віри є вчорашні політв'язні. Розумію, що мене також вітають не за вірші, а за пережите в тюрмах та концтаборах, за творення Української Гельсінської Групи. Сьогодні вона позтрисала в Українській Республіканську Партію, що налічує понад 5000 членів і доволі успішно зростає.

Ось вони підіймаються до мене на сцену — мої контабріні побратими: Михайло Осадний, Ігор Калінець, Мирослав Маринювич. І нарешті вибігає сам голова Львівської обласної Ради, рухливий, енергійний Вячеслав Чорновіл. Обійми, промови, овації. Кожен починає свою промову з поважливих пам'ятника Ленінові — всі розуміють, що опинилися у фокусі історії.

15 вересня нова подія: відкриття пам'ятник Маркіянові Шапкевичу. Це велими символічно: упав бездуховний ідол, а натомість виросла справді мистецька, далека від бюрократичної казенності постать людини, що стала джерелом духовності власного народу.

Треба сказати, що кияська й московська преса не обидлила мене увагою. Мабуть, найтепліше слово скаже «Літературна газета» — мені показували підготовлені матеріали.

Микола Руденко, вересень 1990. (УПреса Варшава)

ВР про ОБ'ЄДНАННЯ НІМЕЦЧИНИ

День 3-го жовтня 90-го року, коли відбулося об'єднання Німеччини, став важливою історичною подією в житті Європейського континенту. УССР, яка брала безпосередню участь у повсютному мирному врегулюванні, була учасницею Паризької мирної конференції 1947-го року й підписала відповідні мирні договори, відзначає, що завершене складний і сповнений трагізму етап в історії німецького народу. Український народ, якого війнами гнітила доля розділеної нації, розуміє почуття німецького народу. Об'єднання Німеччини відкриває нові можливості для ефективного забезпечення міцного та тривалого миру в Європі.

Найважливішу передумову цього ми бачимо в тому, що Німеччина, як і всі європейські країни, беззаперечно визнає недоторканість післявоєнних кордонів в Європі. Ми вітаємо закріплення договорів про остаточне врегулювання щодо Німеччини. Ї зобов'язання відмовитись від виробництва та володіння зброєю масового знищення, та гарантувати, що з Німецької землі йтиме лише мир.

Для українського народу, який під час другої світової війни зазнав великих людських і матеріальних втрат, це має особливе значення. Ми добре знаємо ціну миру. Сподіваємося, від нині жодний з європейських народів не знає жахів війни. ВР УССР у Декларації про державний суверенітет України заявила про відданість УССР справі зміцнення миру, міжнародної безпеки і висловила наші брати безпосередню участь у загальноєвропейському процесі. Це відкриває нові можливості для плідного та взаємовигідного співробітництва між Україною і Німеччиною, встановлення між ними безпосередніх відносин у політичній, економічній, культурній, та інших галузях. Ми впевнені, що наші народи зможуть зробити духовний внесок у формування нової Європи.

Важасмо німецькому народові щастя і добра.

3 жовтня 1990, Київ.

ЗНОВУ ПРО КГБ

Колішній працівник КГБ генерал Калугін, якого недавно обрали депутатом до Верховної Ради ССРСР, продовжує свою кампанію проти органів КГБ. Нещодавно в одному інтерв'ю для преси Калугін заявив, що КГБ має більше співробітників, ніж усі тасміні служби Америки, Європи й Азії разом узяті, за винятком Китаю. Методи праці КГБ не змінилися і сьогодні. Політичне загальне шпигунство, поширювання дезінформації в ССССР і за кордоном і далі є улюбленими методами «органів». І хоч частина працівників КГБ виступає проти цього, за що їх усувають, більшість і далі залишається опорою консервативних партійних кіл, заявив Калугін.

З інших джерел довідуємося, що в органах КГБ поглиблюються опозиційні настрої. На сторінках московської «Комсомольської правди» появилася стаття чотирьох офіцерів КГБ, в якій між іншим пишеться: «Ми свідомо того, що КГБ в нашій заторкнений облогу країні веде боротьбу з демократичними силами. Органи КГБ є сильною зброєю в руках керівництва компартією, яка веде боротьбу проти народу». В опублікованому листі офіцерів пишеться, що «КГБ є збройним раєм партії».

Відомо, що служба безпеки колишньої НДР виконувала доручення КГБ, практично була органом КГБ підпорядковано. Тереза, після об'єднання Німеччини виявилось, що в НФР діяла густа сітка агентів східно-німецької служби безпеки («Стасі»). Кожного тижня відбуваються арешти різних службовців німецьких органів безпеки, які були шпигунами «Стасі». Проте це тільки невелика частина сітки, що діє й далі в Німеччині на користь КГБ, який тепер великою мірою перебрав у свій «штат» колишніх шпигунів «Стасі».

ДЕ ВИРІШУЮТЬ ДОЛЮ УКРАЇНИ?

Чи можливий в Україні чехословацький варіант? Себо варіант «ніжньої революції», коли на вулиці виходять мільйони громадян, всі, хто годен ходити, як це було у Празі та Східному Берліні, й уряд спокійно йде у відставку, відтак розпускається псевдопарламент і проводяться нормальні демократичні вибори — чи це можливо за наших сучасних умов?

12 жовтня Голова Верховної Ради Леонід Кравчук на зустрічі з робітниками киявського заводу «Вільшовик» заявив приблизно наступне: «Парламент не може зв'язати на тиск низу, бо сьогодні голодують одні — і вимагають одного, завтра почнуть голодувати інші і вимагатимуть іншого, а ми маємо пияномірно працювати, незважаючи ні на що». Він повторив висловлювання багатьох депутатів від КПУ, на думку яких ВР — цюсь подібне до ЦК КПСС, який не тільки не має зворотнього зв'язку з народом, але не потребує його, та й власне не потребує самого народу — виконуючи лише одну функцію — видачу вказівок та добір керівних кадрів.

А й власне, що він Гескубі, що йому Гескуба? Який народ? Як завжди — купка відцепенців, чи то паче нині ми називаємося купкою екстремістів. Скільки б нас не було. Купка очманілих екстремістів, що рвуться до влади у кількості двісті тисяч осіб, які вийшли на вулиці Києва тридцятого вересня ніяким чином не зможуть вплинути на наших зверхників, тим паче, що кількість учасників у їхніх газетках названа принаймні вдвістєро менша.

Що й народ? Ім, номінальним обранцям, і не втільки, що таке голоділка. І що таке, коли го-

лодівку оголошують студенти. Студенти у уже 37 міст України. Ім не втільки, що це вже та межа, за якою — або Румунія, або Китай. Або вимушене насильство з боку повсталого народу — або насильство з боку дочасних його володарів.

Нашому держпартапаратуві з депутатськими значками глибоко байдуже абсолютно все. І даремно національні демократи на перманентному митингу біля наметового містечка голодуючих студентів — питають: чому не вийде мільйон киян до ВР аби, як сказав Степан Хмара, «змести геть купку реакціонерів та маріонеток». Народ дуже вірно відчуває, що ніяким чином не може вплинути на рішення людей, які не визнають самого факту існування народу. Відчувають люди й те, що всі ці рішення — або нечинні, або — цюнайменше — тимчасові. Тим то нікого чи майже нікого зараз не цікавить перебіг подій у ВР. Все менше людей слухає трансляцію по радіо, а вже телевізійний показ увечері не дивиться майже ніхто. Тим то нікого не вралила ВР і тоді, коли відмовилася розглядати питання про відставку уряду...

ЛІТЕРАТУРА й МИСТЕЦТВО

Редагує Катерина Штуль
ЧИСЛО 23

I. Багрянний повернувся в Україну

Що ж може бути кращою нагородою для цькуваного десятиліттями письменника-емігранта як бути прийнятим в обійми свого материка, без лицемірства, шире, з болем серця за завдану кривду? Майже кожного місяця преса України привносить такі «повернення» (на жаль назавгал помертві), що заповнюють білі плями нашої історії та культури.

Ось тижневик «Україна», який переходить на двотижневик з браку паперу, подає уривки з роману I. Багрянного «Сад Гетсиманський» та малу біографію авторства О. Гавриленка та А. Ткаченка — студентів Київського університету! «Сад Гетсиманський» вважається найкращим твором I. Багрянного: він розійшовся на еміграції 25-ть тисяч тиражем, був перекладений на французьку мову Г. Алексінського, дочекався франкомовного видання (вид. «Нузель едіціон латін» 1961 р.), а тепер має бути друкований цілістю у місячнику «Дніпро». На еміграції цей роман був нашим «бестселером», відтепер стане він таким і в Україні.

«Літературна Україна» за 8-го вересня ц. р. привносить в серії «Штрихи до біографії Івана Багрянного» велику дівідку пера Олександра Штуля п. зг. «Через терни Гетсиманського Саду» (Господар за цей матеріал О. Ш. пропав переахувати у фонд Народного руху України). О. Штуль в своїх пошуках за мипулим звертається до джерел, розшукуючи родину I. Багрянного. І це йому вдається! З номером «Україна» в руках, в якій уривки з «Гетсиманського Саду», фото та біографічна довідка, Іде Олександр Штуль до місця народження Багрянного, села Куземин, а опісля до Охтирки, де проживав до свого арешту письменник. На перші сліди наводять його 93-літній дідусь Микола Сидельник з Куземину, який знав добре брата I. Багрянного — Федора та пам'ятав про підступне вирізання Кривдущих, родини матері письменника, під час встановлення совєтської влади. В Охтирці було вже легше віднайти родину Багрянного. На жаль, так склалося, що брата Багрянного — Федора, О. Штуль не застав в живих, якраз відбувався його похорон, але йому вдалося відшукати сина I. Багрянного — Бориса, дружини письменника Антоніну Дмитрівну, сестру Слісанету та наймолодше покоління — внука Олега. Всі вони, мимомовно жорстоких переслідувань не втратили дорогого образу, бо в їх серцях залишився він не менше покривдженим від них. Можна собі уявити з якою напрутою і болем буде вся родина Багрянних читати «Гетсиманський Сад», в якому стільки біографічних ноток... В спадщині I. Багрянного є декілька позицій знаних як роман «Тигролови» — нагороджений (виданий в Кракові), перекладений на англійську мову (появляється він в Нью-Йорку (видавництво Сан Мартін Крес) в Берні, в Торонто та на голландській мові в видавництві т зв. кішенкових книжок (лівр де пош). Але, наводять хоч не в цілості дані про творчість Багрянного не можна поминути менше званого твору, який являється повість «Огненне коло» (видавництво «Україна» тижневика «Українські Вісті», 1953 р.). Цей твір описує трагедію української молоді під Бродами і був прийнятий еміграцією досить неприхильно. Одного з причин того було, що рани цієї трагедії були ще роз'ят-

рено і зараз було порушувати денкі пошування на нахвнці воєнних подій в розв'язці нашого «бути — чи не бути».

На мою думку, цей твір заслуговує на пильнішу увагу. Можливо, що він не має сюжету справжньої повісті, його доля обмежується до переживань двох друзів, які поплави в оточенні бачать безвихідність ситуації і чекають на смерть. Але — їхні переживання та бачення їхніми очима є на рівні Еріха-Марія Ремарка чи Курція Малапарте.

В післямові до цієї книжки, яке справмоване до читачів, сам автор стверджує, що... «У нас на теми нашої визвольної боротьби не маємо не то не тільки досконалих, а взагалі ніяких творів»... І треба тільки побажати, щоб «Огненне коло» стало починком до інших творів, писаних вже з чистим сумлінням, без примусу, без каравної руки, яка за правду скручує в'язи не тільки самому письменникові, але й цілій його родині.

Для ознайомлення з цим твором — подомо декілька уривків з повісті «Огненне коло» про трагедію під Бродами.

Світ не сприймається вже в реальній цілості. Бо його немає в реальній цілості. Він розщеплений, розмонтований. Він розламааний на скалки, роздертий на шматки. Небо поколоте, як побите листро. Все побите і все двиготить. Рух. Дим. Мряка судного дня. Хаос Содома і Гоморри. Але ж, Боже!! Подож на них Содом і Гоморра?!

Світ нагадує збомблений музей, бачений якийсь. З хаосу уламків, з диму й кіптяви вихолпоються то там, то там окремі, уцілілі образки, окремі шкідки, — химерна мозаїка румовища, мозаїка руйнованого світу. І тепер, цей світ лишається в гарячій пам'яті як химерна мозаїка, як окремі кадри вихолпелі оком блискавично з хаосу й зафіксовані в кілтихих мізку наввік. Фантастична мозаїка.

Маленькі дітки напувають пораненого коня. На дорозі. Кінський маленький, селянський, гідної масті. Вони думають, що він встане. Вони йому носять зелену, соковитой трави, жмуті налітій шовкитой і віса разом з червоними макамаи... Вони підтягають коневу голову за уздечку та все підсовують до рота принесену їжу й воду, й підганяють, і нукують, просять його зі слезами в голосі... Кінь кропе, тяжко зідхає й безсило роняє голову знову на землю. З розбитих губів йому стікає кривава пина... Він усіма покинутий, тяжко поранений в груди, такий одиникий.

Замурзани, босоніг і розплатані дитинчата за всяку ціну хочуть його виратувати. Вони не жаліють рунцяти, обмазуючи їх у криваву піну, підганяючи тяжку, безсилу коневу голову за сльозки реміні уздечки, і не жаліють голосів. Підганяють і просять, і заохочують, і докоряють. Ім здається, що це ж так просто, тільки скинути голову вогору і вже на бистрих ногах, треба тільки захотіти. Але кінь не хоче, ледячий... Вони його стобяють прутником. Та кінь не реагує на стобання, він тільки приплющає очі, поводить головою по землі, в пилотці й видахає з шумом повітря, роблячи з пилотки маленьку хмарку. Так ніби йому з грудей виходить кризь ніздрі дим, а чи морозина пара.

Тоді діти розкладають перед коневим ротом всі приваби — траву і шпешиво, і овес з червоними макамаи — розкладають піколком і чекають, поспідавши піколком самі навпочіпки й поклавши голови на коліна, — вони сповнені глибокої віри, що кінь встане, неодмінно встане... Ось тільки трішки полежачу, як той, що обхопив його був тоді, уві сні. Від розпачу, що дитинь залізними лещатами.

— Що з тобою, агов!!! — смикнув Роман Петра за локоть злякано.

Петро схаменувся. Протер очі, зтріпнувши злегка головою, ніби зтріпнувши болючий сон, а насправді відпекуючись від дійсності, швидко зів'яз і кинувся до мотоцикла.

— Вперед, Романо! Ніби утік від баченого. Квапався так, як тоді у сні. Вони сіли на мотоцикл і погуркотили.

Кожна Мати лишилася лежати на окопі, на розритій чорній землі, дивлячись широкодікримим, скорбними очима в синє небо. Сніжно біла, лише людського кров'ю обліта.

Кожна Мати лишилася лежати на окопі, на розритій чорній землі, дивлячись широкодікримим, скорбними очима в синє небо. Сніжно біла, лише людського кров'ю обліта.

Кожна Мати лишилася лежати на окопі, на розритій чорній землі, дивлячись широкодікримим, скорбними очима в синє небо. Сніжно біла, лише людського кров'ю обліта.

Кожна Мати лишилася лежати на окопі, на розритій чорній землі, дивлячись широкодікримим, скорбними очима в синє небо. Сніжно біла, лише людського кров'ю обліта.

Кожна Мати лишилася лежати на окопі, на розритій чорній землі, дивлячись широкодікримим, скорбними очима в синє небо. Сніжно біла, лише людського кров'ю обліта.

Кожна Мати лишилася лежати на окопі, на розритій чорній землі, дивлячись широкодікримим, скорбними очима в синє небо. Сніжно біла, лише людського кров'ю обліта.

Кожна Мати лишилася лежати на окопі, на розритій чорній землі, дивлячись широкодікримим, скорбними очима в синє небо. Сніжно біла, лише людського кров'ю обліта.

Кожна Мати лишилася лежати на окопі, на розритій чорній землі, дивлячись широкодікримим, скорбними очима в синє небо. Сніжно біла, лише людського кров'ю обліта.

Кожна Мати лишилася лежати на окопі, на розритій чорній землі, дивлячись широкодікримим, скорбними очима в синє небо. Сніжно біла, лише людського кров'ю обліта.

Кожна Мати лишилася лежати на окопі, на розритій чорній землі, дивлячись широкодікримим, скорбними очима в синє небо. Сніжно біла, лише людського кров'ю обліта.

Кожна Мати лишилася лежати на окопі, на розритій чорній землі, дивлячись широкодікримим, скорбними очима в синє небо. Сніжно біла, лише людського кров'ю обліта.

Кожна Мати лишилася лежати на окопі, на розритій чорній землі, дивлячись широкодікримим, скорбними очима в синє небо. Сніжно біла, лише людського кров'ю обліта.

Кожна Мати лишилася лежати на окопі, на розритій чорній землі, дивлячись широкодікримим, скорбними очима в синє небо. Сніжно біла, лише людського кров'ю обліта.

Кожна Мати лишилася лежати на окопі, на розритій чорній землі, дивлячись широкодікримим, скорбними очима в синє небо. Сніжно біла, лише людського кров'ю обліта.

Білі плями 60-70 років

Очевидно, як і кожен викладач вузу, завжди прагну знати, чи сприймають студенти сказане мною під час лекції. Аудиторія перед очима, а все ж вибираєш одне-два обличчя за якими бачиш, як тебе розуміють.

Два роки тому, коли написав цю статтю, на першому курсі українського відділення філологів Київського університету таким «орієнтиром» для мене був студент Дмитро Стус. Дещо замкнене, суворе і зосереджене обличчя. Знав, що він відслужив належне в Радянській Армії, що «бігав» підлобляти, аби було за що чититися і забезпечити сім'ю, а отже, і особисту незалежність (і цим особливо імпонував мені), що пробує писати вірші і перекладає староруські і старопольські тексти. А ще знав, що Дмитро — син покійного поета Василя Стуса, який три роки не дожив до свого 50-річчя і помер не на руках, у синя й дружини, а в далекій пермській тюрмі, повторно засуджений як «рецидивіст-антирадянщик» на максимальних 15 років позбавлення волі. Перший строк 1972-1979, а другий від 1980 і по 1985 включно. Така правда, точніше — дійсність...

А Василь Стус має вже й онука, хоча не надивився в житті не тільки на науку, а й на сина. Ціпне, читаючи його рядки: Над Прип'яттю світання зайнялося — і син біжить, як горлом кров біжить...

Коли б він більше нічого не написав, окрім цих рядків, кожен тямучий сказав би, що вони належать справжньому таланту і поетові.

І киньмоу з нас не байдуже, чи скине колі-небудь із дупи й серця тигар заподіяних батькові

когда, точноше — дійсність... А Василь Стус має вже й онука, хоча не надивився в житті не тільки на науку, а й на сина. Ціпне, читаючи його рядки: Над Прип'яттю світання зайнялося — і син біжить, як горлом кров біжить...

Коли б він більше нічого не написав, окрім цих рядків, кожен тямучий сказав би, що вони належать справжньому таланту і поетові.

І киньмоу з нас не байдуже, чи скине колі-небудь із дупи й серця тигар заподіяних батькові

когда, точноше — дійсність... А Василь Стус має вже й онука, хоча не надивився в житті не тільки на науку, а й на сина. Ціпне, читаючи його рядки: Над Прип'яттю світання зайнялося — і син біжить, як горлом кров біжить...

Коли б він більше нічого не написав, окрім цих рядків, кожен тямучий сказав би, що вони належать справжньому таланту і поетові.

І киньмоу з нас не байдуже, чи скине колі-небудь із дупи й серця тигар заподіяних батькові

когда, точноше — дійсність... А Василь Стус має вже й онука, хоча не надивився в житті не тільки на науку, а й на сина. Ціпне, читаючи його рядки: Над Прип'яттю світання зайнялося — і син біжить, як горлом кров біжить...

Коли б він більше нічого не написав, окрім цих рядків, кожен тямучий сказав би, що вони належать справжньому таланту і поетові.

І киньмоу з нас не байдуже, чи скине колі-небудь із дупи й серця тигар заподіяних батькові

когда, точноше — дійсність... А Василь Стус має вже й онука, хоча не надивився в житті не тільки на науку, а й на сина. Ціпне, читаючи його рядки: Над Прип'яттю світання зайнялося — і син біжить, як горлом кров біжить...

Коли б він більше нічого не написав, окрім цих рядків, кожен тямучий сказав би, що вони належать справжньому таланту і поетові.

І киньмоу з нас не байдуже, чи скине колі-небудь із дупи й серця тигар заподіяних батькові

когда, точноше — дійсність... А Василь Стус має вже й онука, хоча не надивився в житті не тільки на науку, а й на сина. Ціпне, читаючи його рядки: Над Прип'яттю світання зайнялося — і син біжить, як горлом кров біжить...

Коли б він більше нічого не написав, окрім цих рядків, кожен тямучий сказав би, що вони належать справжньому таланту і поетові.

І киньмоу з нас не байдуже, чи скине колі-небудь із дупи й серця тигар заподіяних батькові

когда, точноше — дійсність... А Василь Стус має вже й онука, хоча не надивився в житті не тільки на науку, а й на сина. Ціпне, читаючи його рядки: Над Прип'яттю світання зайнялося — і син біжить, як горлом кров біжить...

Коли б він більше нічого не написав, окрім цих рядків, кожен тямучий сказав би, що вони належать справжньому таланту і поетові.

І киньмоу з нас не байдуже, чи скине колі-небудь із дупи й серця тигар заподіяних батькові

когда, точноше — дійсність... А Василь Стус має вже й онука, хоча не надивився в житті не тільки на науку, а й на сина. Ціпне, читаючи його рядки: Над Прип'яттю світання зайнялося — і син біжить, як горлом кров біжить...

Коли б він більше нічого не написав, окрім цих рядків, кожен тямучий сказав би, що вони належать справжньому таланту і поетові.

І киньмоу з нас не байдуже, чи скине колі-небудь із дупи й серця тигар заподіяних батькові

когда, точноше — дійсність... А Василь Стус має вже й онука, хоча не надивився в житті не тільки на науку, а й на сина. Ціпне, читаючи його рядки: Над Прип'яттю світання зайнялося — і син біжить, як горлом кров біжить...

Коли б він більше нічого не написав, окрім цих рядків, кожен тямучий сказав би, що вони належать справжньому таланту і поетові.

І киньмоу з нас не байдуже, чи скине колі-небудь із дупи й серця тигар заподіяних батькові

когда, точноше — дійсність... А Василь Стус має вже й онука, хоча не надивився в житті не тільки на науку, а й на сина. Ціпне, читаючи його рядки: Над Прип'яттю світання зайнялося — і син біжить, як горлом кров біжить...

Коли б він більше нічого не написав, окрім цих рядків, кожен тямучий сказав би, що вони належать справжньому таланту і поетові.

свого талановитого батька в творчості, в утвердженні любови до Добра і Правди, до свого великого народу, до його героїчної і трагічної історії, а чи затаїть злобу на людей, на весь світ, годуватиме в серці руйнуючу помсту і слятемо ІІ зерна серед тих, до кого в майбутньому прийде як філолог. Це не байдуже ні мені, ні всім нам...

Як викладач я відповідальний за долю Дмитра Стуса, як літературознавець і громадянин із покоління «шістдесятників» я відповідальний перед пам'яттю «шістдесятників» Василя Стуса — талановитого поета, блискучого перекладача і літературознавця, а ще — безкомпромісного правдолюбця.

Кожну свою лекцію починаю і закінчую стереотипним зверненням до студентської аудиторії: «Які до мене є запитання?» І завжди чекав, що встане Дмитро Стус і викличе кинь: «Що ви скажете про Василя Стуса як поета і люди-

ну, ви знали його?» Та мовчав син, хоча питання завжди чулося мені і відповідати на нього для всіх, хто хоче знати правду, треба.

Проблема Василя Стуса ставить цілу низку нових і часом неоднозначних питань.

Поперше, турбує те, що, стираючи білі плями на сторінках історії, літератури, культури, плями, що постали в 30-40-х роках, з ентузіазмом узивались до повернення в літературу письменників репресованих, замочуваних, забутих — ми якось байдуже ставимось до плям, що з'явилися в 60-70-ті рр. З нагулою відшукуючи документальні дріб'язки літературного процесу перших десятиліть радянської доби, ми губимо, нищимо, ігноруємо неочіненні документи 60-70-х років, про які рано чи пізно станемо говорити, як про визначні духовні пам'ятки часу.

Василь Яремченко (з «І я гукну і син мене почує»)

Про Тараса Мельничука можна сказати майже тими ж словами, якими Дмитро Павличко почав написати свою статтю про Антонича: так мало знають про нього, що хочеться починати майже неймовірним твердженням: Тарас Мельничук — один з найбільших сучасних українських поетів. Живе на Суцільщині, в селі Уторопи Косівського району. Йому 51 рік, але виглядає набагато старшим. Він прокладає вірші — скаржитесь, що коли вони нахлинають на нього, то мусить відкати світ за очі — боїться закінчитися ними.

Мельничук двічі кувтував найкращих на планеті і найкомуністичніших у всесвітній радянських таборах. У нього тивопа для багатьох українських поетів доля (власне, недоля): гнаний, уполіуджений, без засобів до існування. З 1972 року — або тюрма в тюрмі, або тюрма «на волі», де його не приймали на жодну роботу.

Все своє життя він неначе свідомо розлопує свою долю: ще до 72-го метався по всьому Союзі: школа — районна газета — лісовий у Комі АРСР — залізничник на Донбасі — студент Чернівецького університету (після третього курсу полинав навчання) і знову: будівельник Криворізького гірничо-збагачувального комбінату — тесьля в Красноярському краї — поновлення в університеті — відрачування з нього — робота в редакції районних газет Глибокої, Хотина, Косова, Верховини, Івано-Франківська — Московський літінститут — тюрма, поневіряння після тюрми, знову тюрма (яке не за «політику», а за інкриміновані

Так і живем... І в лелечаті Роступ не крила — рихкалі... І навіть лопухи вухаті — І ті пішли у москалі.

Дніпро не знає, де Дніпро, Дніпро не відає, де Київ. І брата брат за хліб й добро Веде на правду до Ватня.

Наступає ніжно на траву Скромна по-жіночому, бджола. Ти не плач, ромашка, я живу. І живе... архіпелаг Гулаг... (Нереститься!)

Нереститься всесвіт. І кричить неясні: ку-гу-гу... Всуол повертається із рейсу. Та дитей вже не несе в тайгу.

Бо людей обнюють вівчарки. Від отню оспліли журавлі... А Росія — закотилася в чарку Під салют космічних кораблів. Тільки б чарка...

Чарка та вівчарка! — Від рублі і вище, Русь, гуляй! І ти, сива, а ти, вбога чайко, З дитками тіхай поза Дунай...

Не втекли від навали, Все потопом... Потопотом усе!... Знову автомати заспівали — Джміль із полігону — кров несе.

Бджіл медоносних українські доли. Йі сама Вкраїна — вулик золотий... Було, було... Та відгуло в світі Йі взяло з собою цільники медові.

І покриткою підпінною доля Пішла, розп'ята на штику й хресті. Втіка з Сибіру Кармелюк Устим. Але дарма — нема Вкраїні вдова.

Є прах. Є страх... З Софії каля кров Аж захлинувся Золоті ворота, І жебраком йде до Москви

Суботів. А до галер приколаний Дніпро Везе своїх братів, сестер в неволю Повз москалем згвалтовану

тополо. Своїм

тополо.

тополо.

ру, ви знали його?» Та мовчав син, хоча питання завжди чулося мені і відповідати на нього для всіх, хто хоче знати правду, треба.

Проблема Василя Стуса ставить цілу низку нових і часом неоднозначних питань.

Поперше, турбує те, що, стираючи білі плями на сторінках історії, літератури, культури, плями, що постали в 30-40-х роках, з ентузіазмом узивались до повернення в літературу письменників репресованих, замочуваних, забутих — ми якось байдуже ставимось до плям, що з'явилися в 60-70-ті рр. З нагулою відшукуючи документальні дріб'язки літературного процесу перших десятиліть радянської доби, ми губимо, нищимо, ігноруємо неочіненні документи 60-70-х років, про які рано чи пізно станемо говорити, як про визначні духовні пам'ятки часу.

Василь Яремченко (з «І я гукну і син мене почує»)

Тарас Мельничук

На прилавках книгарень України появилася книжка поезій Тараса Мельничука. п. зг. «Князь Роси». З цієї нагоди відбувся також авторський вечір у Києві. Автор мало знаний, бо примхений режисмом до 23 літньої мовчанки друкується щойно вперше. Наводимо післямову до «Князя Роси» поета Івана Малковича, яка ознайомлює з трагічною долею одного з найбільших сучасних українських поетів.

Про Тараса Мельничука можна сказати майже тими ж словами, якими Дмитро Павличко почав написати свою статтю про Антонича: так мало знають про нього, що хочеться починати майже неймовірним твердженням: Тарас Мельничук — один з найбільших сучасних українських поетів. Живе на Суцільщині, в селі Уторопи Косівського району. Йому 51 рік, але виглядає набагато старшим. Він прокладає вірші — скаржитесь, що коли вони нахлинають на нього, то мусить відкати світ за очі — боїться закінчитися ними.

Мельничук двічі кувтував найкращих на планеті і найкомуністичніших у всесвітній радянських таборах. У нього тивопа для багатьох українських поетів доля (власне, недоля): гнаний, уполіуджений, без засобів до існування. З 1972 року — або тюрма в тюрмі, або тюрма «на волі», де його не приймали на жодну роботу.

Все своє життя він неначе свідомо розлопує свою долю: ще до 72-го метався по всьому Союзі: школа — районна газета — лісовий у Комі АРСР — залізничник на Донбасі — студент Чернівецького університету (після третього курсу полинав навчання) і знову: будівельник Криворізького гірничо-збагачувального комбінату — тесьля в Красноярському краї — поновлення в університеті — відрачування з нього — робота в редакції районних газет Глибокої, Хотина, Косова, Верховини, Івано-Франківська — Московський літінститут — тюрма, поневіряння після тюрми, знову тюрма (яке не за «політику», а за інкриміновані

Так і живем... І в лелечаті Роступ не крила — рихкалі... І навіть лопухи вухаті — І ті пішли у москалі.

Дніпро не знає, де Дніпро, Дніпро не відає, де Київ. І брата брат за хліб й добро Веде на правду до Ватня.

Наступає ніжно на траву Скромна по-жіночому, бджола. Ти не плач, ромашка, я живу. І живе... архіпелаг Гулаг... (Нереститься!)

Нереститься всесвіт. І кричить неясні: ку-гу-гу... Всуол повертається із рейсу. Та дитей вже не несе в тайгу.

Бо людей обнюють вівчарки. Від отню оспліли журавлі... А Росія — закотилася в чарку Під салют космічних кораблів. Тільки б чарка...

Чарка та вівчарка! — Від рублі і вище, Русь, гуляй! І ти, сива, а ти, вбога чайко, З дитками тіхай поза Дунай...

Не втекли від навали, Все потопом... Потопотом усе!... Знову автомати заспівали — Джміль із полігону — кров несе.

Бджіл медоносних українські доли. Йі сама Вкраїна — вулик золотий... Було, було... Та відгуло в світі Йі взяло з собою цільники медові.

І покриткою підпінною доля Пішла, розп'ята на штику й хресті. Втіка з Сибіру Кармелюк Устим. Але дарма — нема Вкраїні вдова.

Є прах. Є страх... З Софії каля кров Аж захлинувся Золоті ворота, І жебраком йде до Москви

Суботів. А до галер приколаний Дніпро Везе своїх братів, сестер в неволю Повз москалем згвалтовану

тополо. Своїм

тополо.

тополо.

тополо.

тополо.

тополо.

Майбутнє нашого минулого

КІЛЬКА ДУМОК ПРО ДОПО КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКОЇ ЛАВРИ

Гадаю, зайве доводити непересічну вагу Києво-Печерської Лаври як дорожньої перлини українського духу, значення якої сягає за межі слов'янського світу. Заснована близько середини XI ст. святими Антонієм та Феодосієм, Печерська обитель одразу ж стає головним осередком духовного життя Київської Русі. Тут було закладено міцні підвалини вітчизняного мистецтва та літератури, історіографії та медицини, звідси почалося практичне втілення ідеї митрополита Іларіона про духовну емансипацію Русі від греко-візантійської та інших більш давніх культур. Традиції духовного будівництва не переривались у Печерському монастирі навіть у найтяжчі часи татарської навали. У XVII ст. Лавра стає символом вітчимості національної самосвідомості українців. Межі духовного впливу Київської Лаври поширюються до найдалішніх кутків Східної Європи. Вона стає місцем масового паломництва, свого роду «малім Єрусалимом».

За совєтської влади Лавру було відібрано від Церкви й року 1926 перетворено на Державний заповідник, що з наукового закладу швидко обернувся на осередок «атеїстичного виховання мас». Але й це не вберегло Лавру від руйнувань. Не рахуючи розкрадання та продажу за кордоном музейних цінностей, творів мистецтва, що тривало багато років, головною втраченою стало зруйнування Успенського собору. Хоч вибух відбувся у листопаді 1941 р., за німецької окупації, але збережені книдокументи не дозволяють зви-

нувати німців у цьому акті вандалізму. В якому ж стані дійшла до нас спадщина Печерських подвижників? Більшість давніх будівель, за виключенням зруйнованого Успенського собору, знаходяться у відповідно зодовільному стані. Відомий цюроку витрачач величезні кошти на «косметичний» ремонт та вибірку реставрацію споруд. Але більшість цих зусиль пропадає марно, бо головною причиною руйнування пам'яток є порушення гідрогеологічного режиму самої території Лаври, підвищення рівня ґрунтових вод. Постійно загрозює їй і досі не досліджені й невародковані підземелля у Верхній Лаврі. Триую великака й стан культури Лаврської святині — печер. Цей дивовижний пантеон видатних діячів церкви, просвіти та культури XI-XIII ст. також знаходиться під загрозю.

Лаврських архівів, збірки рукописних та друкованих книг, твори мистецтва, що були в Лаврі, зараз розпоршені по інших закладах. І не тільки у Києві. Низку мистецьких творів було у 1920-30-ті роки продано за кордон. Київська Лавра, печери, моці преподобних печерських вітців — одна з найбільш шанованих святинь України, та й усього східноу християнства. І встановлюють і російсько-православна Церква, і українська автокефальна, і греко-католицька. Наважусь висловити думку, що у Лаврі повинно бути місце усім конфесіям, що почитають печерських святих. Чи не було б можливим створити тут міжконфесійний центр, на зразок храму Воскресіння Христового в Єрусалимі, який привів до нарешті до згоди усіх християн України?

ПЕРЕМОГА ДЕМОКРАТІЇ

Отже, перемога. Молодь зробила те, чого не змогли — та й не могли за виняткових умов зробити ані Народна Рада, ані РУХ, ані партія, ані страйки. Зрозуміло, що постанова, ухвалена 17-го жовтня абсолютною більшістю депутатів ВР — це певний компроміс. Але, здається, це такий компроміс, який дозволить б'є, перш за все, по тих народних депутатах, що були обрані у залюках східних селлах, у підвалюках КПСС Криму, у сплячих затурканих містечках... Призначені до ВР містечковими та обкомками, вони, певно, надали, що їм та їхнім колегам, начальникам та підлеглим ним гарантоване існування в колгоспі «Тихе життя». Та не так склалося, як гадалися. Вийшло, що за певних обставин група-239 не тільки не веселадна, але й геть безпорадна і не спроможна прорахувати наслідки своїх дій хоч б на кілька кроків вперед. Ім все здається, що зробивши чергову вимушену поступку національно-демократичному рухові, вони зможуть потім спокійно зітхнути, залишивши ту постанову на папері, або й скасувавши її потай низкою інших. Отже, ні Сказавши «А», хоч-не-хоч, а мусили проказати всю абетку. Щойно було прийнято Декларацію про суверенітет — то інша справа з яких міркувань — доля більшість була визначена. Більш того, доля парламентської більшості вирішилася ще тоді, коли до ВР були обрані депутати від ДВ і України побачили, що саме і як саме захищає її інтереси.

Можна сперечатися про легітимність цих структур влади, які на початку їхнього існування в Україні офіційно називалися советами, і були принесені в Україну на банкетних бандитській армії Муравйова, але, як сказав Михайло Горинь на прес-конференції Руху 17 жовтня, поки ми маємо такий інструмент для досягнення незалежності, ми будемо ним користуватися.

Інших структур влади, не кажучи вже про кращі, ми поки що не маємо. Якою б не була ВР, якою б реакційною не була б її більшість, а студентський страйк показав, що і їх можна — навіть успереч їхній волі, підштовхнути у потрібному напрямку.

ВР довго пручалася, але ухвалила постанову, якою в цілому задовольнила вимоги студентів. У загальному святковому гаморі увечері 17 жовтня, коли було негайно знято наметове містечко перед будинком ВР, трохи дисонансом звучали висловлювання народного депутата, заступника голови УРП Степана Хмари. У розмові з нашим кореспондентом пан Степан, який також брав участь у голодуванні, назвав рішення ВР ганебним, чистим пропагандистським демомогічним захопом, звинуватив деяких членів опозиції у зраді і, зокрема, заявив: «Студентам кишули Масола як кістку, а вони й сміються. Не розуміють, що їх обдурено». Приблизно так само він виступив і на святковому мітингу вранці 18-го жовтня.

Так, осінній призов усе ж таки піде служити туди, куди пішли Язов. До комісії з націоналізації майна КПСС увійдуть секретарі парткомів. Зрозуміло, які можуть бути прийняті закони про референдум, чи про вибори на багатопартійній основі, яка конституція може бути ухвалена іншим складом ВР, і тому цілком зрозуміла позиція Хмари та тих, для кого розпуск недієздатної та шкідливої ВР є найпершим завданням, а відставка Масола — і постанова ВР є лише намаганням випустити пару...

Усе це зрозуміло. Але, здається, перекреслювати перемогу української молоді вже не випадає. Як б не були наслідки студентських заворушень — це таки були заворушення — а це була перемога. Моральна перемога, коли народ проказав, що не тільки його можеть перемагати, але й він може наполягати на своєму, і примусити тих, хто раніше навіть не замислювався над самим фактом існування народу — примусити їх виконувати свою волю. Останні події засвідчили, що і молоді України прокинулись... Національно-демократичний рух, якщо він уже існує, не так то просто зупинити. І, здається, пролом національного відродження вже не тільки на Заході, а й у Центральній Україні, перейшов ту невидиму межу, за якою він стає необоротним.

С. Набока (ІСУ — Київ)

Демократична боротьба з ВР

НОВА ЯКІСТЬ — НОВІ ПРОБЛЕМИ

Коли до пролобучих і страйкуючих студентів почали приєднуватися робітники, коли утворився спільний всеукраїнський страйковий комітет — навіть найпершим захисником «принципів» стало зрозуміло, що вони вкотре прогнали двобій з народом. І щоб не наразитися на «удар на добивання», як це трапилося останніми роками в багатьох країнах Східної Європи, їм треба негайно міняти тактику, відступати, плекаючи лише надію на майбутній контрудар за слушної нагоди.

Тож прийняття Верховною УСР-СР всього пакету студентських вимог, допрацьованих узгоджувальною комісією, стало закономірним наслідком поєднання двох поволених сил — позарядементського волевиявлення народу й сукупної інтелектуальної потенції лідерів студентства та Народної Ради. Безсумнівно, ця перемога ствердила, відтак, досягнення найвищого рівня розвитку попередньої політичної ситуації. Вона ж започаткувала й означала зарозом і якісно нову «сьогоднішню» політичну ситуацію України, яка відтепер діятиме протягом ближчих місяців чи й року.

Першим з нових чинників у ній стає доведення впливовості й перспеєктивності позарядементських методів дії за незалежності України. Це, однак, не означає, що тепер з будь-якого приводу слід вдаватися виключно до страйків чи голодувань. Скоріше навпаки — що зробио слід приборкити для ситуації екстремальних. Виключно значущі, але всі подальші політичні дії вестн на тлі можливості нового вибуху прямого волевиявлення народу.

Необхідно враховувати, що постанова Верховної УСР-СР щодо вимог студентів стала точкою незворотності в політичних процесах. Тепер остаточно відразу можливі повернути події назад значніше, ніж прямим воєнним заходом. Звичайно, відставка голови уряду В. Масола ще не означає, що автоматично зміниться політика правлячої й досі партотратичної верхівки та контрольованого нею уряду (хоча уряд, вочевидь, зміниться вже ближчим часом). Проте з-поміж затверджених у постанові Верховної УСР-СР вимог студентів є одна, яка демократичним метечем висітимо відтепер над усім депутатським корпусом ВР.

Це проведення референдуму щодо діяльності ВР УСР. Віднині кожна дія, кожен крок уряду і Верховної або зміцнюватиме їхні позиції, або напакки, вестиме до зміни усього складу ВР УСР. Віднині, як ведеться в усім цивілізованому світі, кожна парламентська дія має розцінюватися лише з однієї точки зору — чи дає вона голоси «за» або голоси «проти» довіри Верховній Раді.

До того ж можливість нового прямого волевиявлення народу шляхом страйку, голодування, або що тепер стає постійним тлом усіх політичних процесів, стане відчутно стримуючим фактором навіть для найпершійш партотратичних...

ЧОРНОБИЛЬ

В Парижі, 21 жовтня 1990 відбулося громадське зібрання в справі допомоги дітям і родинам потерпілим від Чернобильської катастрофи.

Збори сконстатували, що така акція розгорнулася дуже запізно, в четверту річницю катастрофи й внаслідок тиску міжнародної опінії. До того часу совєтські чинники не допускали до такої допомоги, применшуючи розмір катастрофи та заявляючи, що «з нас всього подостатком та все потрібне зроблено».

Літом 1990 совєтські чинники перелогандивну — показову акцію допомоги дітям Чернобиллю, включаючи туди й співзвучні їм емігрантські — теж і українські — організації. На зборх виступила гостя з України, яка підкреслила, що гроші зібрані на допомогу в Україні й у світі, які були передані совєтським офіційним чинникам, пропали безконтрольно. Тому постановлено співпрацювати тільки з незалежними організаціями в Україні та в чужому світі.

Збори постановили створити український громадський комітет допомоги дітям і родинам потерпілим Чернобиллю. Комітет буде діяти під патронатом представників українських Церков, громадських централів у Франції та визначних українських особистостей. До ширшої ради комітету будуть запрошені представники всіх укр. громадських організацій та місцевих комітетів з різних міст у Франції, а веденням акцій займеться ексекутивна комісія.

В найближчому часі будуть подані склад цих організацій, адреса та банкове конто. Діяльність громадського комітету підлягатиме публічній контролі. Пізніше буде розглянене поширення діяльності комітету на франко-українську співпрацю. Тим часом можна звертатися за інформаціями на адресу: Bibliotheque Palestinienne S. Petrus, 6 rue de Palestine, 75019 Paris; tél.: (1) 42 02 29 56.

Більшість інших пунктів постанови Верховної так чи інакше спрямовано за забезпечення незалежності України в цілому — від утворення власних інституцій по створенню національної армії до комісії з питань націоналізації майна КПСС та ВЛКСМ на території України. Останній пункт, між іншим, уходить у пряму юрисдикцію з горезвісним указом президента М. Горбачова щодо прав власності та їх охорони, який було видано на виконання постанови пленуму ЦК КПСС, де «ршнше відкинуто будь-які зазіхання на майно та власність КПСС».

І це один принциповий пункт, складений узгоджувальною комісією, який на перший погляд видється немовби половинчастим. Це — рішення про те, що до затвердження нової конституції України та інших необхідних політичних документів, а також до стабілізації економічної ситуації в Україні укладання будь-яких союзних договорів слід вважати передчасним.

З одного боку, це начебно не відкидає ідеї Союзного договору як такого. І в цьому вбачається поступка комуністичній більшості. З другого ж боку цей пункт у його точнім формулюванні, — тобто з посланням на Декларацію про суверенітет як основу для нової Конституції, — є де-факто наданням Декларації статусу конституційного акту! Адже будувати Конституцію на основі якогось документу й означає, що цей документ має конституційну значущість і сенс!

Має змінитися завдання партій. Тепер головною метою стає пропаганда багатопартійної системи, вестиборів Верховної, Верховної, тобто — критика помилки і беззаконня, хиб і збочень комуністичної більшості. Для цього партії мають дбати про масовість, про створення інтелектуальних центрів, про реалізацію свого права законодавчої ініціативи (за правом ініціативи взагалі), і так далі.

Не менш важливим стає зараз спільне для всіх опозиційних сил та партій завдання спостерігати за втілення у життя постанови ВР УСР, аби запобігти «апаратним іграм» навколо неї, а також використати обов'язкові затримки для нарощування пропаганди в отому недовіри ВР УСР. Все це, разом узятє, може забезпечити як здійснення «сударових» перетворень в Україні, які виводять її на шлях розвитку тих же країн Східної Європи, так і активізацію політичної дії мас. А також запобігти «румуноському» чи заколотницькому варіантові розвитку подій, пов'язаному з насильством...

К. Семенов (ІСУ — Київ)

НЕЗАЛЕЖНА ПРЕСА В УКРАЇНІ

(Закінчення)

Публікації національно-демократичної орієнтації порівну розповсюджені — тільки половиною їх видається в Західній Україні. В Києві є дві публікації Української Національно-Демократичної Партії (Бюлетень-Документи й Незалежність) і одна — Української Демократичної Селянської Партії («Вільна Земля»). Українська Християнсько-Демократична Партія, одна з найдавніших національно-демократичних груп, заснована взимку 1988 року, видає «Воскресіння» в Івано-Франківську і «За Віру й Волю» в Тернополі.

З п'яти націоналістичних публікацій одну незалежним видавчим організацією «Українська Незалежність і Державність» під назвою «Самостійність». Цю організацію очолює Іван Кандиба. Вона вже видає «Поклик Волі». Як можна було сподіватися, чотири з п'яти цих публікацій видаються у Львові, столиці націоналістичної Західної України. Тільки одна з них — «Золоті Ворота» — видається в Києві, але не організацією, а одною особою (Павлом Скочком). Журнал «Український Час» з додатком «Поєзія-Час» видається у Львові під редакцією Григорія Приходька і являє собою орган Української Національної Партії. «Український Час» передруковується на Заході Петром Рубаном.

Маючи на увазі сильні робітничі рухи, вільні профспілки і страйки, читачам мабується дивно, що нема публікацій для обслуговування цього ринку. Неспроможність РУХу об'єднати інтелектуалів з робітниками для створення масового руху типу польської Союдації чи через зрусифікованість робітників у Східній Україні та те, що інтелігенція не організувала самвидавдя для обслуговування лише робітничої класи — це чинники, що полегшують такий стан справи. Одиючий бюлетень, що обслуговує Страйковий комітет (який також називається Комітетом «Борони суспільства») — львівський «Вісник». В ньому публікуються національні і соціальні вимоги. Зайняти національних і соціально-економічних вимог, можливого в Польщі й Західній Україні, тажче досягти в Південно-Східній Україні, де нижча національна свідомість.

В «освітньо-літературну» секцію публікацій входить 21 назва, 65% яких видаються в Західній і 35% в Центрально-Східній Україні. Вони припадають на п'ять відгалуджень: «Меморіал» («Спадщина») — 6; УАНТІ — 5; Товариство Української Мови — 4; молодіжні — 3; загальні — 3.

В світі величезних втрат життя, завдання Центрально-Східній Україні під час Великого терору, дивно, що в цьому регіоні є мало публікацій «Меморіал» або «Спадщина». В Західній Україні «Дзвін» (Тернопіль), «Поклик Сулімня» (Львів) і «Рани» (Івано-Франківськ) видаються Меморіалом. Бюлетень — «Спадщина» — також видається львівським відділом цієї організації. У Києві «Спадщина» публікує «Часопис», а «Меморіал» — «Колокол».

УАНТІ (Українська Асоціяція Незалежної Творчої Інтелігенції) заснована взимку 1987 року, що грає роль незалежної спілки письменників. УАНТІ публікує п'ять товстих літературних журналів, в кожному з яких по 200-300 сторінок, а саме: «Проти» (Дніпропетровськ), «Сніп» (Харків), «Кафедра» (Львів), «Свашан Зілля»

(Львів) і «Чарби Ір» (Коломия). Більшість керівників редакційних колегій були політичними в'язнями. «Кафедру» передруковували на Заході законроне представництва УГС і видавництво «Смолоскип».

Молодече відгалудження публікацій складається з «Поступу», «Скарбниці», що видається у Львові Товариством Лева та «Посвіт», що видається в Тернополі Товариством «Вертеп». Товариство Української Мови видає великотиражний двомісячник «Слово» (10 000 примірників), «Просвіту» (як у Львові, так і в Рівному) і публікацію «Мова» — це нація».

Категорія, визначена як «загальна публікація», налічує 23 назви, з яких 62,5% виходять в Центрально-Східній і 37,5% в Західній Україні.

Підгрупа «Інформаційні агенції» охоплює такі публікації агенцій або назви агенцій: «Козаче Слово», «Кур'єр Смолоскип», «Нова Доба» і додатковий періодик «Курені», «Центральне Українське Незалежне Інформаційне Агентство» (Дніпропетровськ, зв'язане з Українською Національною Партією), «Бужани» (Червоноград, Незалежний пресовий центр), «Такі Справи», «Перспектива», «Шляхи», «Свобода», «Українське Незалежні Новини» і запланована газета «Голос України» (УНВІС). Дві публікації спеціалізуються в мережі розказів за західної преси і в передруковуваних еміграційній літературі, а саме: «Спостерігач» і «Світ» (останній підтримується РУХом) Дві сатиричні газети називаються «Зупа» (Незалежна літературна справа) й «Сальцесон» (Народний рух України за Ковбасу).

В «незалежних групах» ми бачимо деякі публікації, що близькі до РУХу, як, наприклад, російськомовний «Форум» (Дніпропетровськ), «Путь» й «Вільне Слово» (обидві в Києві). Дві публікації присвячені виключно виборам — це «Вибірче Право» (Львів) й «Новий Рух» (Кам'янка-Бузька). Видання РУХу — «За Народний Парламент» — заснувалося, щоб також спеціалізуватися у виборчій кампанії 1990-го року.

Публікації національних меншин. Серед 22% неукраїнського населення України є мало політично активних (на Україні нема історично-націоналістичного руху). Всі 16 видань обслуговують єврейське й російське населення. Але нема незалежних польських або російських публікацій, що б обслуговували потреби цих нацменшин, мабуть тому, що поляків мало, а росіян добре обслуговує офіційна преса, русифіковані освітні і культурні інституції й незалежна преса, привезена з Москви.

Такі російськомовні публікації назавгал не представляють жодної політичної партії: «Наша Газета» (Київ), «Почтовий Ящик» (Харків), «Призви» (Київ, Союз Демократичної Акції), «Єдинство» (Харків, Демократична Асамблея), «Неформал» (Покровка, Добровільна Асоціяція Оборони Суспільства), «Пробач перестройки» (Дніпропетровськ), «Южный Вестник» (Дніпропетровськ), «Пол слова» (орган союзу виборців) і «Свободний Революк» (Дніпропетровськ). Опозиційна група Російський Демократичний Союз активний в Південно-Східній Україні і видає «Слово» у Маріуполі.

Єврейська меншина, як видно з усього, найактивніша. Вона видає п'ять незалежних публікацій,

Переможна голодівка в Києві

(Докінчення з 1-ої стор.)

3. Стосовно націоналізації майна КПСС та ВЛКСМ на території України: Відповідно до рішення Верховної Ради УСР-СР від 15 жовтня 1990 року, розглянути на сесійноу засіданні висновки Міністерства юстиції УСР-СР й Державного арбітражу УСР-СР про націоналізацію майна КПСС та ВЛКСМ на території України і до 1-го грудня 1990 року утворити тимчасову комісію Верховної Ради УСР-СР з цього питання.

4. Стосовно союзного договору: Згідно з рішенням Президії Верховної Ради УСР-СР, схваленим сесією Верховної Ради УСР-СР 15-го жовтня 1990 року, спрямувати всі зусилля Верховної Ради УСР-СР на стабілізацію політичної й економічної ситуації в республіці, на побудову правової суверенної української держави, прийняття нової Конституції України, здійснення публікації, і поки цього не досягнуто, укладення союзного договору вважати передчасним.

всі з яких підтримують РУХ, а саме: «Хадашот» (Київ, по-російському й по-українському), «Інформаційний Бюлетень» (Чернівці), «Возрождение» (Київська Єврейська Культурна Група) російською мовою, «Вейжайт» (Бюлетень єврейського культурно-освітнього товариства, Київ) і «Шофар» (Львів, по-російському й по-українському). Український комітет «Друзі Вірменії», пов'язаний з РУХом, видає «Асатмарг» по-російському в Києві.

Релігійні публікації. Виспереч великому значенню й високому відстоюві віруючих, в Україні існує тільки чотири незалежні релігійні публікації. Українська Католицька Церква вже не видає газети «Християнський Голос» (спадкоємця «Хронік Католицької Церкви в Україні»), але почала видавати публікацію «Віра Батьків» (Львів) в 1990 році. УА-ПЦ видає газету «Наша Віра» в Києві, яку редагує Євген Сверстюк, та журнал «Церква й Життя» (Київ).

Публікації «зелених». Зелений, що гуртується довкола «Зеленого Світу», тепер перетворився на Українську Партію Зелених. Це зареєстрована організація і тому може видавати поміслимі масовим тиражем (10 000 примірників) газету «Зелений Дзвін» у Львові й «На Сполух» в Дрогобичі.

Висновки. Незалежна преса в Україні утвердилася як невід'ємна частина політичного й суспільного життя. Якщо вжити ці видання як показники рівня політичної активності, ми можемо побачити, що, вспереч тому, що Західна Україна становить собою тільки одну п'яту частину території республіки, проте вона часто має понад половину видань в одній окремій групі.

НА НЕВ'ЯЗУЧИЙ ВІНОК

в пам'яті моїх батьків
Іван-Поль Пилипчук
Надія Войків

— З нашим співчуттям, щира подяка нашим переддлатникам за подякертву,

«УС»

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

бл. п. Петро ГУРАЛ
народився 25 травня 1905 р. в с. Горюжанка, Тернопільської області; помер 10 жовтня й похований 16 жовтня 1990 р. в Парижі.
Покійний залишив заступчену родину — дружинку Марію Борис, пасербицю Надю та рідних в Україні.
В. Й. П.
— Нашій співробітниці — друкарці «УС» панні Наді висловлюємо сердечне співчуття —
Редакція Адміністрації «УС»

«УКРАЇНСЬКЕ СЛОВО»

Редукція Колегія.
Редукція вестеряє за собою право виправляти мову та спорочувати статті.

Підписані авторські матеріали не повертаються до редакції. Отримані рукописи не повертаються.
Увага: Вел залогуючі сідь виплачувати по темеріних ділах. В окремих випадках, для неможливих, даємо спеціальні діли.
З країн, в яких нема нашого Представництва, гроші слати поштовыми надгатами або банковими чеками безпосередньо на нашу адресу. Назначити в країнах, в яких існує Представництво — передплату та помертви виплачувати ВІДПЕЧАТО до них.

ПРЕДСТАВНИЦТВО

АВСТРАЛІЯ:
Mr. HRYVYK M., 7 Triggo Str.
BLAIR ATHOL 5084, S. A.
АВСТРИЯ:
«UKRAINSKE SLOVO»
Dresdenerstr. 124/11/19
WIEN XX, 1200
НІМЕТЧИНА:
UKRAINSCHER DIENST e. V.
Aylingerstr. 23/2 R 8000 MÜNCHEN 80
(Postcheckkonto No 212734-803)
ВЕЛИКА БРИТАНІЯ:
«UKRAINSKE SLOVO»
77 Herbert Road
NOTTINGHAM, NG5 1BS
КАНАДА:
Mr. FISOCKY P.
54 Perth Ave.
ISLINGTON, Ontario M9B 3R4
— ДАБЕРТМ.
Mr. BRITZ M.
13211 — 102 St.
EDMONTON, Alt T5E 4J7
США:
Mrs. P. RIZNYK («Y.C.»)
232 San Remo
WARM MINERAL SPRINGS, Fla 34287
Свідія Франція:
Mr. KRUPIAK Iwona
12, rue Cole Saint-Louis
Neufchatel 57700 HAVANGE

N° de Commission Paritaire: 57457
Directeur de la publication: J. MUSIANOWYCZ
Imprimerie P.A.U.F. rue du Sabot, 78006 Paris